

INDEKS 1072

ILM SARCHASHMALARI

ILMIY-NAZARIY, METODIK JURNAL

21-OKYABR – O‘ZBEK TILI
BAYRAMI KUNI

URGANCH
DAVLAT
UNIVERSITETI

10

2023

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN
VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

ILM SARCHASHMALARI

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining FILOLOGIYA, FALSAFA, FIZIKA-MATEMATIKA hamda PEDAGOGIKA fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrdir.

10.2023

**Ilmiy-nazariy, metodik jurnal
2001-yildan nashr qilina boshlagan**

Urganch – 2023

3. Макконнелл С. Профессиональная разработка программного обеспечения. СПб., Символ-Плюс. 2006, с. 82.

4. Лафоре Р. Объектно-ориентированное программирование в C++:[пер. с англ.]. Издательский дом "Питер", 2013, с. 6.

5. Sancho P., Fuentes-Fernández R., Fernández-Manjón B. NUCLEO. Adaptive computer supported collaborative learning in a role game based scenario. 2008 Eighth IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies. IEEE, 2008, с. 671 – 675.

**Samadova Svetlana Jontosheva (Chirchiq Oliy tank
qo'mondonlik-muhandislik bilim yurti mustaqil izlanuvchisi)**

OLIIY HARBIY TA'LIM MUASSASALARI KURSANTLARINING INGLIZCHA NUTQINI O'STIRISHNING SHAKL, METOD VA VOSITALARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy harbiy ta'lim kursantlarining inglizcha nutqini o'stirishning shakl, metod va vositalari haqida ma'lumot berilgan. Metod, uslub, usul, shakl va vosita tushunchalariga ta'rif berilib, ular haqida tilshunos olimlarning fikrlari keltirib o'tilgan.

Аннотация. В данной статье представлена информация о формах, методах и средствах совершенствования английской речи курсантов высшего военного учебного заведения. Описаны понятия метода, формы и средства, а также приведены мнения лингвистов о них.

Annotation. This article provides information on the forms, methods and means of improving the English speech of cadets of higher military educational institution. Concepts of method, form and tool are defined, and the opinions of linguists about them are cited.

Kalit so'zlar: usul, shakl, vosita, metod, o'yin texnologiyalari, kommunikativ yondashuv, munozaralar, texnologiya, autentik materiallar, onlayn vositalar.

Ключевые слова: метод, форма, средства, метод, игровые технологии, коммуникативный подход, дискуссии, технология, аутентичные материалы, онлайн-инструменты.

Key words: method, form, tool, method, game technologies, communicative approach, discussions, technology, authentic materials, online tools.

Kirish. Zamonaviy til o'qitish tizimi davlat ta'lim standartlarida belgilab berilgan kommunikativ kompetensiyaga, ya'ni, og'zaki nutqni rivojlantirishga qaratilgan va mashg'ulotlar ham kommunikativ metodlarga asoslanishi talab etilmoqda. Chet tilini o'qitish metodikasida doimiy ravishda o'qitish vositalari tushunchasi haqida so'z boradi. Shu o'rinda metod, usul, uslub va vosita tushunchalariga ta'rif berib, ular haqida tilshunos olimlar fikrlarini keltirishni joiz deb topdik.

Asosiy qism. Usul va vosita so'zlari metod so'zi bilan bog'liq holda qo'llanadi. Usul metod tushunchasining bir tarkibiy qismi bo'lib, vosita deganda o'quv faoliyatining quroli ya'ni o'qituvchining o'qitishi, til o'rganuvchining o'rganishi anglashiladi. Ta'lim jarayonida "usul" biror narsa, hodisa, jarayonni o'rganish yoki amalga oshirish tartibi, "uslub" esa biror narsa, hodisa, jarayonni o'rganish yoki amalga oshirish uchun qo'llash kerak bo'lgan usullar majmuasi [1]. I.V.Raxmonov va M. Bermanlar metodni ta'limning maqsadga yo'naltiruvchi yo'li deb aytadilar [2]. B.V.Belyaev ta'lim metodi deganda o'qituvchining o'quvchilarga bilim berish usuli va yo'li; o'quvchilar ham bu jarayondagi o'quv faoliyati bilan bir deb tushunadi [4]. Didaktlar esa "metod" atamasini bilim, ko'nikma va malakani egallash, o'qituvchilar dunyoqarashini shakllantirish va bilish imkoniyatlarini yaratish yo'lidagi o'qituvchining ish usuli ekanini ta'kidlaydilar [5]. J.Jalolov "metod" – ta'limda usullar yig'indisi va ta'limning yo'nalishi deb ta'kidlaydi [3].

Oliy harbiy bilim yurtlarida o'qish yiliga qarab, kursantlarning chet tili kompetensiyasini shakllantirish uchun kompleks yondashuv bilan birgalikda o'qitishning turli shakllari, usullari va vositalari qo'llaniladi.

Qo'llash mumkin bo'lgan usullarga og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, reproduktiv, vaziyatli va mustaqil ish shaklidagi usullarni misol qilsak bo'ladi. Og'zaki usulni material nazariy va informatsion bo'lsa, kursantlar yangi materialni idrok etish (tushunish)ga tayyor bo'lsa, nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishda hamda o'qituvchi bu usulni boshqalarga qaraganda yaxshiroq qo'llay olsagina, foydalangan ma'qul. Ko'rgazmali usul kuzatishni rivojlantirish, o'rganilayotgan mavzuga qiziqishni oshirish uchun ishlatiladi, o'rganilayotgan mavzuning mazmuni vizual vositalar bilan taqdim etilishi mumkin bo'lganda qo'llaniladi; amaliy usul amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun, amaliy mashg'ulotlarni bajarishda, amaliy topshiriqlarni amalga oshirish uchun o'quv qo'llanmalar va darsliklar mavjud bo'lganda qo'llaniladi; reproduktiv usul o'rganilayotgan mavzuning mazmuni murakkab bo'lsa, aksincha, agar o'quvchilar mu-

– til o‘rganish ilovalari – bu ilovalar o‘quvchilarga tinglash, gapirish, yozish va o‘qish qobiliyatlarini mashq qilishlariga yordam beradi.

Til almashinuv dasturlari–bu dasturlar kursantlarni ingliz tilida so‘zlashuvchilar bilan suhbatlashish qobiliyatini mashq qilish uchun bog‘laydi.

Autentik materiallar – gazetalar, kitoblar, teleko‘rsatuvlar va filmlar o‘quvchilarni ingliz tilining turli urg‘ulari, ifodalari va madaniy jihatlarini bilan tanishtirishi mumkin.

Duolingo. Duolingo til o‘rganish uchun bepul ilova bo‘lib, so‘z boyligi, grammatika va talaffuz ko‘nikmalarini yaxshilash uchun ishlatilishi mumkin. U o‘yinga aylantirilgan bo‘lib, uni o‘rganish qiziqarli bo‘lib, uzoq vaqt davomida shug‘ullanish oson.

Rosetta Stone. Rosetta Stone so‘z va jummalarni to‘g‘ri talaffuz qilishni ta‘minlash uchun nutqni aniqlash bilan interaktiv til o‘rganish tajribasini ta‘minlovchi dasturiy ta‘minot dasturidir. Bu tezroq o‘rganishga yordam beradigan chuqur til tajribasini taqdim etadi.

English Central – bu videoga asoslangan o‘rganish platformasi bo‘lib, u kontekstda til ko‘nikmalarini o‘rgatish uchun asl ingliz tilidagi videolardan foydalanadi. Bu kursantlarga real hayotdagi ingliz tilidagi suhbatlar bilan shug‘ullanish imkonini beradi va har kuni ishlatiladigan tilni o‘rganishni osonlashtiradi.

Babbel til o‘rganishning grammatika, lug‘at va so‘zlashuv ko‘nikmalari kabi barcha jihatlarini qamrab oladi va foydalanuvchilarga qulay mobil ilovasi orqali keng til o‘rganish tajribasini taqdim etadi. U kursantlarga ingliz tilini tezroq o‘rganishga yordam berish uchun moslashtirilgan o‘quv rejalari va tezkor fikr-mulohazalarni taqdim etadi.

Xulosa. Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib aytishimiz mumkinki, eng yaxshi shakl, metod, vositalari til o‘rganuvchining individual ta‘lim uslubi, qobiliyat darajasi va maqsadlariga mos keladiganidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ёлдошев Ж.Ф., Усмонов С.А. Педагогик технология асослари. “Ўқитувчи”, 2004, 98-бет.
2. Ибрагимов Х.И. Педагогик психология. Педагогика, психология, бакалаврият таълим йўналиши таълимлари учун ўқув қўлланма, ЎзР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Т., Ўзбекистон файласуфлари миллий жамияти нашриёти, 2009, 87-бет.
3. Ж.Жалолов. Чет тили ўқитиш методикаси. Т., “Ўқитувчи”, 2012, 17-бет.
4. Саидалиев С. Чет тили ўқитиш методикасидан очерклар. Наманган, 2004, 61-бет.
5. Шабанов Дж. Чет тилини ўқитиш методикаси ва замонавий технологиялари. Т., 2009, 23-бет.

Shadiyeva Nigora Sharipovna (Buxoro davlat Pedagogika instituti; e-mail: nigrollashadiyeva-10@mail.ru) MA’RUZA MASHG’ULOTLARIDA MASOFAVIY TA’LIMDAN FOYDALANISH TEKNOLOGIYALARI

Annotatsiya. Yangi O‘zbekiston ta‘lim tizimida olib borilayotgan keng qamrovli islohotlar ta‘lim jarayonlarini jahon andozalariga moslashtirishni va eng samarali usullarga asoslanishni taqozo etdi va ta‘lim jarayonini tashkil etishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish, ta‘limga kredit-modul tizimini joriy qilish, zamonaviy axborot tizimlari yordamida masofaviy ta‘lim shaklining ilg‘or usullarini qo‘llash ta‘lim sifatini ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Аннотация. Комплексные реформы, проведенные в системе образования нового Узбекистана, потребовали адаптации образовательных процессов к мировым стандартам и использования инновационных педагогических технологий в организации учебного процесса, внедрения кредитно-модульной системы в образовании, использование передовых методов дистанционного обучения с помощью современных информационных систем имеет большое значение в обеспечении качества образования.

Annotation. Comprehensive reforms carried out in the education system of new Uzbekistan required the adaptation of educational processes to world standards and the use of innovative pedagogical technologies in the organization of the educational process, the introduction of a credit-modular system in education the use of advanced methods of distance learning with the help of modern information systems is of great importance in ensuring the quality of education.

Kalit so‘zlar: masofaviy ta‘lim, ZOOM, Blackboard Collaborate, Adobe Connect.

Ключевые слова: дистанционное обучение, ZOOM, Blackboard Collaborate, Adobe Connect.

Key words: distance learning, ZOOM, Blackboard Collaborate, Adobe Connect.

MUNDARIJA

21-OKTABR – O‘ZBEK TILI BAYRAMI KUNI

Xudoyberganov Ravshan Yusupovich. Yangi O‘zbekistonda o‘zbek tili taraqqiyotining yangi bosqichi.....	3
---	---

FALSAFA

To‘xtayev Hakim Primovich. “Qadriyatlar transformatsiyasi” tushunchasining ijtimoiy-falsafiy tahlili.....	6
Qodirov Davronbek Hoshimovich. Qushayriyning “Kitob ul-me’roj” asarida inson komilligi g‘oyasi.....	10
Gulyamova Gulnoz Baxodirovna. Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi va uning ma’naviy-axloqiy asoslari.....	13
Xo‘jayev Davron Nuriddinovich. Sharq peripatetiklari qarashlarida adolat masalasi.....	16
Samanova Shaxlo Boxtiyarovna. Ekologik muammolarning yuzaga kelishi va globallashuvi.....	20
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich. Tasavvuf ta’limotining insonni qadrlash va uni barkamollikka erishishdagi ahamiyati.....	22
G‘afurov Doniyor Oripovich. Maxdumi A’zamning “Asror un-nikoh” risolasida oila masalasining falsafiy tahlili.....	24

TILSHUNOSLIK

Otaqulov Nodirjon Baxromaliyevich. Subkollokvial frazeologizmlarda variantlilik.....	27
G‘aybullayeva Dildora Fayzulla qizi. Frazeologiya fanidagi makrokonsepsiya va uning talqin etilishi.....	32
Begimov Odil To‘xtamishovich. O‘zbek tili ergonomlarida chet tili elementlarini kiritish usullari.....	35
Siddiqova Shoxida Isoqovna. O‘ziniki bo‘lmagan ko‘chirma gaplar shakllanishida antropotsentrik omillar.....	38
Toshboev Bahrom Saidkulovich. X–XIII asrlarda fors-tojik tilida yaratilgan tarixiy asarlarda eroniy tillarga mansub toponimlar etimologiyasi.....	41
Jamoliddinova Dilnoza Mirhojiddinova. Terminlar va lingvomadaniy birliklarning o‘ziga xosliklari.....	43
Yusupova Gulxumor. Lingvistik genderologiya zamonaviy tilshunoslikning yangi yo‘nalishi sifatida.....	46
Samandarov Rustam Do‘syorovich. Murakkab sintaktik qurilmalar derivatsiyasi va applikativ model xususida ayrim mulohazalar.....	48

ADABIYOTSHUNOSLIK

Xolmanova Shoxsanam. Mopassan ijodi va “Bel-Ami” romanining poetik tahlili.....	52
Tursunkulov Sanjar Dilmurod o‘g‘li. 20-asrning birinchi yarmida ispan nasrining poetik xususiyatlari.....	54
Boltayeva Gulchehra Shokirovna. Ozarbayjon adabiyotida muxammas janri takomili.....	58
Qahharova Dilafruz Abdug‘afforovna. Bobur she‘riyatida ko‘ngil timsolining turfa talqinlari.....	62
O‘roqova Nafosat Yoriyevna. She‘riyatda it obrazining ramzlashtirilishi.....	68
Rasulmuxamedova Dilfuza. Ahmad Lutfiy Qozonchi “Bir vijdon uyg‘onur” asarida tarbiyaning o‘rni.....	71

PEDAGOGIKA

Tkacheva Anastasiya Aleksandrovna. O‘zbekiston oliy o‘quv yurtlari talabalarida ispan tili bo‘yicha ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish uchun “kahoot!” texnologiyasidan foydalanish.....	74
Latipova Gavhar Shaykatovna. O‘quvchilarning kreativ salohiyatini rivojlantirish mazmuni va mohiyati.....	80
Abdisheripova Shaydo Bahtiyor qizi. O‘quvchilarga kompetensiyaviy yondashuv asosida ta’lim-tarbiya berishning o‘ziga xos xususiyatlari.....	83
Sobirov Dilshod Solayevich. Ta’limni axborotlashtirish: ta’lim sohasida aktning texnik va texnologik imkoniyatlari.....	85
Madaminov Uktam Ataxanovich. Oliy ta’lim muassasalarida fanlarni mobil texnologiyalar asosida o‘qitish metodikasi modellari.....	88
Umarzoda Shohruh Azamat o‘g‘li. “Algoritmik tillar va dasturlash asoslari” fanini o‘qitishning umumiy xususiyatlari.....	91
Samadova Svetlana Jontoshevna. Oliy harbiy ta’lim muassasalari kursantlarining inglizcha nutqini o‘stirishning shakl, metod va vositalari.....	94
Shadiyeva Nigora Sharipovna. Ma’ruza mashg‘ulotlarida masofaviy ta’limdan foydalanish texnologiyalari.....	96
Jumayeva Hulkarxon Muhammadjonovna. Talabalarni variativ tahdidlardan himoya qilish texnologiyasi.....	99
Sharifzoda Sardorbek O‘razboy tabib o‘g‘li. Pedagogik faoliyatda gender yondashuvini amalga oshirishning dolzarb muammolari.....	101
Tagayev Odil Nurmuminovich. Bo‘lajak iqtisodchi mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning algartimik tahlili.....	105